అనగనగా ఓ మంచి కథ

అసలు సమస్య - శారద

అక్టోబర్ 8, 1948 'తెలుగు స్వతంత్ర' లో ప్రచురించబడిన కథ

"సార్, సార్"..

కందసామి, బస్‌లోంచే కేకేసేటప్పటికి, వెంకటేశ్వర్లు, చప్పున ఇనపచువ్వ పట్టుకుని బస్‌స్టేషన్ బోర్డుమీద నుంచున్నాడు, కండక్టర్ కసురుకుంటున్నా వినకుండా. బస్ రాయపేట హైరోడ్డు దగ్గిర ఆగినప్పుడు, ఇద్దరు దిగటం వల్ల వెంకటేశ్వర్లు లోపలికి వెళ్ళి, కందసామి దగ్గిర కూచున్నాడు. కందసామి బస్‌లో ఇతరులున్నారనన్నా లెక్కజెయ్యకుండా, వొచ్చీరాని తెలుగులో, వెంకటేశ్వర్లుని పలకరించసాగాడు. కందసామికి, అనేక అలవాట్లున్నయ్. అన్నిట్లోకి ముఖ్యమైనది ప్రతి వాక్యాంతంలోనూ 'సార్' అనటం. ఆఫీస్‌లో మేనేజర్నీ, పెద్ద గుమస్తాల్నీ పది పదకొండేళ్ళనుంచీ అట్లా సంబోధించి సంబోధించి వాడికి ఎవరితో మాట్లాడుతున్నా 'సార్' రాకమానదు. అలవాటు కొద్దీ, వెంకటేశ్వర్లు కూడా ఏదో గుమాస్తా పనే చేస్తున్నప్పటికి, ఆఫీస్‌లోనే తన పనితో పాటు అక్కడి అలవాట్లని కూడా వదిలి వచ్చేవాడు కందసామి. కండక్టర్ దగ్గిర టికెట్లు కొంటూ చిల్లర డబ్బులు కోసం జేబులు తడుముకుని, "ఏదన్నా చిల్లరవుందా సార్! నోటుదా ఉంది. ఇంటిదగ్గర ఇస్తును" అని అడిగాడు స్నేహితుణ్ణి. వెంకటేశ్వర్లు మారు మాట్లాడకుండా, చిల్లర డబ్బులు తీసి కండక్టర్ చేతిలో పెట్టాడు. కందసామి, "తాంక్సు సార్, తాంక్సు. చాలా లేటుగా వచ్చినారేం సార్? ఆఫీస్‌లో పని కాలేదా?" అని సానుభూతితో కనుక్కున్నాడు. వెంకటేశ్వర్లు బస్‌లో, ఇతరులున్నారని బిడియపడుతూ గొంతు తగ్గించి "అవును!" అని మాత్రం అనేసి, కిటికీగుండా బైటికి చూడసాగాడు.

ఇద్దరూ రాయపేట హాస్పిటల్ దగ్గిర దిగి, ఆ పక్కనే ఉన్న కన్నియప్ప మొదలి వీధిలోకి ప్రవేశించారు మౌనంగా. ఆ వీధిలో నాల్గవ ఇల్లే వాళ్ళిద్దరికీ చిన్న పెంకుటికొంప. మొత్తం అద్దెకి కందస్వామి దాన్ని యజమాని దగ్గిర పుచ్చుకుని, రెండోవాటా వెంకటేశ్వర్లు కిచ్చాడు. ఇద్దరూ చెరో పదిహేనూ ఇచ్చుకుంటూ ఇరుకైనా అంతకన్నా వేరే గతేమీ లేకపోవటం వల్ల కాలక్షేపం జరుపుతున్నారు ఎట్లాగొట్లా.

ఆ ఇంటికి నాలుగ్గజాల దూరంలో ఓ కాఫీ హోటల్ ఉంది. ఇద్దరు మిత్రులూ, యథాప్రకారం కాఫీ హోటల్లోకి పోయి, కుర్చీల్లో కూర్చున్నారు. పదినిమిషాల బట్టి ఏమీ మాట్లాడకపోవటం వల్ల కడుపు ఉబ్బిపోయినవాడిలా కందసామి, తొందర తొందరగా,

"ఏమిసార్, పేపర్ చూస్తిరా ఇవాళ?" అని అడిగాడు ఉత్సాహంగా.

"రోజూ చూస్తాను" అని ముక్తసరిగా సమాధానమిచ్చి వెంకటేశ్వర్లు, సప్లయర్ తెచ్చిన కాఫీ చప్పరించసాగాడు.

కందసామి, కాఫీ ఓ గుక్క తాగి, "న్యాయమేనా సార్ ఇది? అని" హఠాత్తుగా ప్రశ్నించాడు కొంపంటుకున్నట్టు పోజ్ చేసి.

"ఏమిటి న్యాయం కాదంటావు?" వెంకటేశ్వర్లు ఆదుర్దాగా కనుక్కున్నాడు తన మిత్రుణ్ణి.

"అదేసార్ అదే, పట్నందా. ఆంధ్రులదేనని పేపర్‌లో చెపుతారు సార్. అది న్యాయమా సార్?" అన్నాడు కందస్వామి చాలా సీరియస్‌గా. అతని గొంతులో తమిళులకు ప్రాతినిధ్యం వహిస్తున్న ధీమా, బాధ్యతా గోచరిస్తున్నై.

వెంకటేశ్వర్లు కాఫీ సొంతం తాగి, సిగరెట్ వెలిగించబోతూ, "అన్యాయమంటావేమిటి? మద్రాసు తప్పనిసరిగా మాదే అందులో నీకు అనుమానం కూడానా?" అన్నాడు, అతి శాంతంగా. అతని స్వరంలో వందల ఏండ్ల కిందట రాజ్యాలేలిన ఆంధ్రరాజుల గర్వం, హక్కూ ధ్వనించాయి.

కాఫీ కప్పు దభేలున బల్లమీద పెట్టి కందస్వామి "అదేమిసార్ నువ్వూ అట్లా చెపుతారు? దినం మద్రాసు చూస్తిరిగదా. మేముదా ఎక్కువ ఉండే సంగతి మీకు తెలీదా సార్?"

వెంకటేశ్వర్లు పకపకనవ్వి, "ఇదిగో కందసామి, మీ వాళ్ళెంత బూకరించినా మద్రాసు మాత్రం మాదే మేము చెంగల్పట్టువరకూ నివాసంగా ఉంటుంటే, మద్రాసు మీదెట్లా అవుతుందంటావు? పోని ఇటు హిస్టారికల్‌గా చూసినా తెల్లవాళ్ళకి ఈ పట్నాన్ని ఇచ్చిన చెన్నప్ప మావాడు!" అన్నాడు.

కందసామి వక్కపొడి కటకట నవులుతూ, "చెంగల్పట్టుదా మీది అంటారు. రేపు, తంజావూరు వరకుదా మాది అంటారు సార్. న్యాయం ఉండాలి సార్. తిరుపతివరకు మా వాళ్ళే ఉండారని నేను వాదిస్తుమసార్?" అని ఇంకేమంటావు అన్నట్టు వెంకటేశ్వర్లుని ప్రశ్నార్థకంగా చూశాడు.

వెంకటేశ్వర్లుని ప్రశ్నార్థకంగా చూశాడు.

వెంకటేశ్వర్లు కక్షగా కందసామి వంక చూస్తూ, "ఆమాటకొస్తే, మీవాళ్ళు లేనిదెక్కడ? హిమవత్పర్వతం మీద కూడా మీ వాళ్ళ కాఫీ హోటల్ ఉంది! అంతమాత్రం చేత అదంతా మాదేనంటే ఎవడొప్పుకుంటాడోయ్?" అంటూ కుర్చీనుండి లేచాడు. కందసామికి వెంకటేశ్వర్లు ఎత్తి పొడుపు మాటలకి ఒళ్ళుమండి, "చెన్నపట్నం మీకుదా ఎట్లా వస్తాదో, చూస్తును సార్! మేముదా,పైత్యం అనుకుంటావా సార్. చూడు మీ రత్తం వీధిలో ఓడాలి(ప్రవహించాలి) సార్!" అన్నాడు కోపంగా వెంకటేశ్వర్లు వైపు చూస్తూ.

"చూదాంగా" అని, వెంకటేశ్వర్లు కందసామిని తమిళ రెప్రజెంటేటివ్‌గా భావిస్తూ గడప దిగి, బిల్లు చెల్లించడం మరిచిపోవటం వల్ల మళ్ళీ వెనక్కి వెళ్ళి చిల్లర డబ్బులు అయ్యరుకు ఇచ్చి, ఇంటి ముఖం పట్టాడు. కందసామి కూడా కోపంగానే అతడి వెనకాలే తనలో తను ఏదో గొణుక్కుంటూ నడవసాగాడు.

2

వెంకటేశ్వర్లు తన భార్య కాంతంతో ఆ రాత్రి భోంచేస్తున్నప్పుడు ఇలా హెచ్చరించాడు: "కాంతం, ఆ కందసామిగాడి పెళ్ళాంతో నువ్వేమీ మాట్లాడబోకు ఈ క్షణం నుంచి."

కాంతం ఆశ్చర్యపడ్డది, ఈ అకస్మాత్తు హెచ్చరికకి, "ఏమండి? ఏమన్నా పోట్లాడేరా ఆయనతో? పొద్దుటిదకా బాగానే ఉంటిరి గదండి?" అని అడిగింది ఆశ్చర్యంగా.

"వాడా? వాడు ఒట్టిరోగ్ అనుకో! మద్రాసు అరవవాళ్ళదే అని పోట్లాట కొచ్చాడు నా మీదికి! రక్తం వీధుల్లో ప్రవహించాలిట! - అదంతా నీకెందుకుగాని, నువ్వు దానితో మాట్లాడబోకు."

"అయ్యో రామా! దీనికేనండి పోట్లాటా? బాగనే ఉంది విడ్డూరం!"

"నీకేం తెలుసునే, చదువూ సంధ్యాలేని దానివి? మద్రాసు ఏ రకంగా చూసినా ఆంధ్రులదే నేను బల్లగుద్ది చెప్పగలను. రూపాయికి పదహారణాల పాళ్ళూ, మద్రాస్ తెలుగే. అరవవాళ్ళు చచ్చిగీపెట్టినా, మద్రాసు వాళ్ళకి పోదనుకో! ఒక్క ఆంధ్రుడు ప్రాణంతో ఉన్నా పోట్లాట సాగల్సిందే!"

"అబ్బపోనిద్దురూ, మద్రాసు ఎవరిదైతే మనకేం ఒరిగిందండి? ఓ గుడ్డముక్క చవకగా వచ్చునా, ససిగా బియ్యపు గింజ దొరకునా? ఎందుకొచ్చిందండి పొరుగువాళ్ళతో పోరూ?"

"నీ బుద్ధి పోనిచ్చావుగాదు. ఆవిడతో ఇక ఎప్పుడన్నా నువ్వు మాట్లాడ్డం చుశానా, వీపు చెడుతుంది" అని వెంకటేశ్వర్లు, విస్తరి దగ్గర నుంచి లేస్తూ, కోపంతో అన్నాడు.

"నాకేం లెండి, మానేస్తాను" - కాంతం, ఏడుపు గొంతు పెట్టూ ఈ మాట అనేసి, వంటింటోంచి బయిటకి పోయింది.

వెంకటేశ్వర్లు వసారాలో పక్కపరిచి పడుకుని ఆంధ్రులకి మద్రాసు రావటానికి గల ఆస్కారాన్ని గురించి ఆలోచించసాగాడు.

3

ఆ రోజు మొదలు కందసామి, వెంకటేశ్వర్లు ఒకళ్ళకొకళ్ళు ఎదురుపడ్డా కొరకొరా చూస్తూ తప్పుకుని తిరగసాగారు. ఇద్దరిలోనూ, ద్వేషం కూడుకట్టుకుని బలపడుతోంది అనుక్షణమూ. దీనికి తోడు అగ్నిలో ఆజ్యం పోసినట్లు కాంతమూ, కందస్వామి భార్య వళ్ళియమ్మా మధ్యమధ్య కీచులాడుకుని ద్వేషాన్ని పెంచసాగారు. అయితే, వెంకటేశ్వర్లుకు ఒక భయం మాత్రం ఉంటూ వచ్చింది. కందసామి తనను ఇల్లు ఖాళీచెయ్యమంటాడేమోనని. అయితే, కందసామి అలా చెయ్యలేదు. చెయ్యకపోవడానికి ఓ కారణం ఉంది. వెంకటేశ్వర్లు అద్దె సరిగ్గానే ఇస్తూ వచ్చాడు అప్పటి వరకూ అట్లాంటప్పుడు. అకారణంగా ఇల్లు ఖాళీ చెయ్యి అంటే, తన్నటానికి సిద్ధపడతాడేమో అని కందసామి భయపడ్డాడు. పైకి కందసామి గంభీరంగా మాట్లాడినా, రక్తం ప్రవహించాలని ప్రగల్భాలన్నా క్రియకు సాధువూ, పిరికిని.

నెల గడిచిపోయింది ఇట్లాగే. గుమాస్తాల జీవితం ప్రతినెలా సాఫీగా జరగదు. ఏదో వాడినా అద్దె సమయానికిద్దామంటే పడక వచ్చింది ఆ నెల. భార్యని పురిటికి పంపాల్సి వచ్చింది. పైగా హోటల్ భోజనానికి పెట్టుబడి పెట్టాల్సిన అవసరం పట్టింది. కందసామి చేత అడిగించుకోకుండానే, అద్దె ఇవ్వాలని విశ్వప్రయత్నం చేశాడు, వెంకటేశ్వర్లు. ఎంతో మంది స్నేహితుల్ని చే బదులు అడిగాడు. దొరకలేదు. ఎట్లానా భగవాన్! అని దిగాలు పడిపోయి, ఇక ఏమైనా సరేనని నిర్ధారణ చేసుకుని ఊరుకున్నాడు వెంకటేశ్వర్లు.

అయితే, వెంకటేశ్వర్లు అనుకున్నట్లు కందసామి అద్దెకోసం నిలదియ్యకపోవటం చాలా ఆశ్చర్యం కలిగించింది. ప్రతిరోజూ ఇవ్వాళ ఉంది యుద్ధం అనుకోటం, అట్లా కాకపోవటం జరిగింది.

ఇక రేపు ఫస్టు తారీకు అనగా, వెంకటేశ్వర్లు ఆ వేళ సాయంత్రం ఆలస్యంగా ఇంటికి వస్తూ గడప ఎక్కుతుండగా, కందసామి చాలా దిగాలు మొహం వేసుకుని, అరుగుమీద కూర్చుని ఉన్నవాడల్లా వెంకటేశ్వర్లుని చూడగానే లేచి, "సారే ఒకమాట చెపుతాను వస్తురా?" అని దిగులుగా పలకరించాడు.

ఇంటి బాడిగ గురించే కాబోలు. తన పరువు ఈ ఒక్కరోజు నిలబెడితే, రేపు జీతం వచ్చునే? పారేయొచ్చునే! అన్నాళ్ళు ఆగినవాడు ఈ ఒక్కరోజు ఓపిక పట్టకపోవటం కుట్రకాకపోతే, రేపు తనకి జీతం వస్తుందని వాడికి మాత్రం తెలీదు? అని ఐదు నిమిషాలపాటు ఆలోచిస్తో ఆగిపోయినాడు, మాటామంతీ లేకుండా.

ఏమిసార్ యోచిస్తుంటివి? రాసారు. 2వ తారీకున ఇల్లు ఖాళీ చెయ్యాలిసార్" అని మెల్లిగా జ్వరపడ్డవాడిలా అన్నాడు, కందస్వామి.

వెంకటేశ్వర్లు నిలువునా నీరైపోయినాడు. తను అనుకున్నదంతా అయింది. నుంచున్న పళంగా ఇల్లు ఖాళీ చెయ్యమంటే తను ఎక్కడికి పొయ్యేట్టు? ఛట్, ఇట్లాకానేకాదు. ఇల్లు ఖాళీ చెయ్యకపోతే ఏం చేస్తాడు వీడు? అదీ చూదాం అనుకుంటూ, ద్వేషం, పౌరుషం కలగలిసిన గొంతు పెట్టి "నేను ఖాళీ చెయ్యను: ఏం చేస్తావో చెయ్యి" అన్నాడు.

కందసామి, అరుగుదిగి వెంకటేశ్వర్లు దగ్గరికి వచ్చి భుజం మీద చెయ్యివేసి, "అదికాదు సార్. మన ఇంటివాడుండాడే మార్వాడీ, వాడు మొన్న బాడిగకి వచ్చినాడు సార్. వాడికిదా నేను రెండుమాసాల బాడిగ బాకి ఉంటిని. ఏం చేస్తును? మీరే చెప్పుమి. మా భార్యకి జ్వరం వచ్చినాది సార్. మీరు ఇచ్చిన డబ్బుకూడా డాక్టర్ కిస్తిని. అందుకుదా మార్వాడీ, నన్నుగూడదా ఇల్లు ఖాళీచెయ్యమని చెప్పేసినాడు సార్. నేనుదా ఏంచేస్తును సార్?" అన్నాడు చాలా ఖిన్నుడై కన్నీళ్ళు పెట్టుకుంటూ.

వెంకటేశ్వర్లుకి కళ్ళవెంట నీళ్ళు వచ్చినై.అతడు ధైర్యంగా కందసామి చెయ్యిపట్టుకుని ఊపుతో "భయపడకు కందసామి, మనం ఇద్దరం కలిసి నిలబడదాం. మనని ఖాళీ చెయ్యమంటానికి వాడికి ఎన్ని గుండెలో నేను చూస్తాను!" అన్నాడు.

"వద్దు సార్, వద్దు. వాడికి మనకి జగడం ఎందుకు సార్? నేనుదా నిన్ననే వేపేరిలో వేరే పూరిల్లు చూస్తిని. రెండు భాగాలుదా ఉండాది. మనం అక్కడికి పోతుమా?" అన్నాడు కందసామి, సహజంగా దరిద్రులలో ఉండే సహజమైన మానవత్వాన్ని ప్రదర్శించి.

వెంకటేశ్వర్లుకి, నిజంగా చాలా జాలీ దుఃఖమూ వచ్చింది. అనవసరంగా కందసామితో పేచీ పడ్డందుకు విచారిస్తూ "కందసామి, నీతో ఆవేళ పోట్లాడినందుకు ఏమీ అనుకోకు. మద్రాసు నీదీ కాదు, నాదీ కాదు! డబ్బున్నవాడిది! రేపే మనం ఇంటి బాకీ అంతా ఇచ్చేసి వెళ్ళిపోదాం!" అన్నాడు, కృతజ్ఞతావేశంతో బొంగురుపోయిన గొంతు సవరించుకుంటూ.

కందసామి, "నిజంసార్. మీరు చెప్పినది నిజమే సార్, డబ్బు ఉన్నవాడిదే సార్ పట్నం" అన్నాడు, యావత్తు తమిళ ప్రాతినిధ్యాన్ని మరిచిపోయి.

●●●

Click here to share your comments on this story.